UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2018 **Lucie A. Grmelová**

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Lucie A. Grmelová

Americký návrat do Asie: Myanmar jako případová studie podpory šíření demokracie v letech 2011 až 2016

Bakalářská práce

Praha 2018

Autor práce: **Lucie Amy Grmelová**
Vedoucí práce: **PhDr. Maxim Kucer**

Rok obhajoby: **2018**

Bibliografický záznam

GRMELOVÁ, Lucie. *Americký návrat do Asie: Myanmar jako případová studie podpory šíření demokracie v letech 2011 až 2016.* Praha, 2018. 43 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Maxim Kucer.

Abstrakt

Šíření demokracie, tradiční prvek americké zahraniční politiky, byl využíván i v zahraniční politice prezidenta Baracka Obamy skrze otevřené dialogy a vzájemnou spolupráci i s nedemokratickými státy. Spojené státy během Obamova prezidentského úřadu obnovily a navázaly diplomatické vztahy s mnoha státy přehlíženými předchozími americkými administrativami. Tato práce se konkrétně zabývá zahraniční koncepcí druhého prezidentského úřadu Baracka Obamy návratu do Asie a podpory demokracie, která spadala mezi hlavní pilíře této politiky. Hlavním cílem práce je argumentovat, zdali koncentrovanější přítomnost a působení Spojených států v letech 2011 až 2016 v jihovýchodní Asii podpořila demokratický růst nebo naopak vedla k demokratickému úpadku v zemích tohoto regionu. Konkrétně Myanmar procházel od roku 2010 významnou politickou transformací. Dlouholetý vojenský režim zavedl uvolňujícím reformy, které pomalu utvářely širší pole působnosti pro demokratickou opozici a vedly zmírnění sankční a izolační politiky západního světa. Změny v myanmarské vládě v letech 2011 až 2016, americká politika vůči Myanmaru a normalizace americko-myanmarských vztahů budou součástí případové studie, která dodá konkrétní příklad postojů tehdejší americké administrativy v politice návratu do Asie.

Abstract

Promotion of democracy, a traditional tool of American foreign policy, was used also during Barack Obama´s presidency through open dialogs and mutual cooperation also with non-democratic nations. The United States during Obama´s administration

renewed and connected diplomatic relations with countries that were overlooked by previous American administrations. This thesis is focusing on foreign policy concept during Obama´s second term, namely Pivot to Asia. Support of universal values and democracy was one of the main pillars of this policy. The main goal of this thesis is to argue if concentrated American presence and activity in 2011-2016 in Southeast Asia either supported democratic growth or led to democratic backsliding in the region. Specifically, Myanmar had gone through major political transformation since 2011. Ruling junta implemented reforms that opened up space for democratic opposition in the country and reduced sanction and isolating policy from many Western states. Changes within Myanmar government in 2011-2016, American policy towards Myanmar and normalization of American-Myanmar relations are part of case study, contributing concrete approaches of American administration within Pivot to Asia.

Klíčová slova

Americká zahraniční politika, návrat do Asie, Barack Obama, šíření demokracie, jihovýchodní Asie, Myanmar

Keywords

American foreign policy, Pivot to Asia, Barack Obama, democracy promotion, Southeast Asia, Myanmar

Rozsah práce: 56 452 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne … 26. 7. 2018 Lucie A. Grmelová

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkovala PhDr. Maximu Kucerovi, za jeho cenné připomínky, trpělivé vedení a výbornou spolupráci. Dále bych chtěla poděkovat také Martině Grmelové, za její vynaložené síly do úpravy gramatické stránky této práce.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:
Lucie Amy Grmelová

E-mail:
Amy.grmelova@yahoo.com

Semestr:
ZS 2017

Akademický rok:
2017/2018

Název práce:

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):
LS 2018

Vedoucí bakalářského semináře:
PhDr. Marek Pečenka

Vedoucí práce (povinné):
PhDr. Maxim Kucer

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):
Téma práce jsem si vybrala především s ohledem na můj zájem o současný vývoj zahraniční politiky Spojených států amerických. Domnívám se, že zvolené téma je aktuální a může pomoci pochopit také možné budoucí směřování USA v oblasti mezinárodních vztahů a lepší pochopení Spojených států jako globálního hráče a s tím související činnost v asijském regionu, konkrétně v jihovýchodní Asii.

Předpokládaný cíl (5 řádek):
Cílem práce je analyzovat a zhodnotit zahraniční politiku Obamovy administrativy v druhém prezidentském (2012–2016) v oblasti jihovýchodní Asie, s důrazem na šíření demokracie v tomto regionu. Využiji také případové studie Myanmaru a pokusím se dojít k závěru, jak působení Spojených států přispělo k demokratickému růstu v Myanmaru a místních států.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):
Téma bakalářské práce se bude zaměřovat především na Obamovu politiku vůči Asii, která se nesla v duchu politiky *Pivot to Asia*, tzv. návratu do Asie. Prezident Barack Obama viděl jihovýchodní Asii jako důležitého strategického partnera pro Spojené státy v bezpečnostních a ekonomických otázkách. Stabilita tohoto regionu byla stěžejní otázkou pro druhé prezidentské období a velká část pozornosti zahraniční administrativy prezidenta Obamy směřovala do regionu jihovýchodní Asie zaměřujících se na rostoucí ekonomiky a stabilizace nedemokratických států. Jeden z hlavních bodů politiky pivotu bylo šíření demokracie a podpora lidských práv. Prezident Obama ve své rétorice kladl velký důraz na podporu demokracie v tomto regionu, ale realita však vždy neodrážela vyřčené plány. Ve své práci bych se chtěla zaměřit na výsledky této zahraniční politiky v Asii a to především v oblasti šíření demokracie.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):
Bakalářská práce se bude dělit na teoretickou a praktickou část. Na začátku práce se pokusím definovat šíření demokracie ze strany Spojených států a krátce shrnu postoje k tomuto aspektu několika prezidentských předchůdců prezidenta Obamy a také jejich působení v regionu jihovýchodní Asie. V další části práce se budu věnovat zahraničně-politickému směřování prezidenta Obamy a pozdější vývoj politiky návratu do Asie. Následující část shrne historický vývoj a současný politický stav jihovýchodních asijských států. Poslední a také nejdelší část práce se bude zabývat případovou studií Myanmaru. Na příkladu myanmarského reformního vývoje se pokusím popsat a částečně odůvodnit reakci tehdejší americké administrativy a jaké důsledky přinesly.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

- Campbell, Kurt, a Brian Andrews, "Explaining The Us 'Pivot' To Asia", Chatham House, 2013, http://www20.iadb.org/intal/catalogo/PE/2013/12829.pdf
- Carothers, Thomas, "Democracy Policy Under Obama: Revitalization Or Retreat?", Carnegie Endowment for International Peace, 2012, http://carnegieendowment.org/files/Democracy_Under_Obama_Full_Text.pdf.
- Carothers, Thomas, "The Clinton Record On Democracy Promotion", The Carnegie Endowment for International Peace, 2000, http://carnegieendowment.org/2000/09/12/clinton-record-on-democracy-promotion-pub-442
- Carothers, Thomas, "U.S. Democracy Promotion During And After Bush", Carnegie Endowment for International Peace, 2007, http://carnegieendowment.org/2007/09/05/u.s.-democracy-promotion-during-and-after-bush-pub-19549
- Clinton, Hillary. 2011. "America´s Pacific Century". Online. *Foreign Policy*. http://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/.
- Cox, Michael, G. John Inoguchi, a Takashi, eds, *American Democracy Promotion: Impulses, Strategies, And Impacts*, (New York: Oxford University Press, 2000), 353 stran.
- Kurlantzick, Joshua, "How Big A Success Is The Democratic Revolution In Burma?",*Washington Monthly*, 2016, https://washingtonmonthly.com/magazine/maraprmay-2016/how-big-a-success-is-the-democratic-revolution-in-burma/
- Kurlantzick, Joshua, "Southeast Asia´s Regression From Democracy And Its Implications", The Council on Foreign Relations, 2014, https://www.cfr.org/report/southeast-asias-regression-democracy-and-its-implications.
- Kurlantzick, Joshua, "The Pivot In Southeast Asia", The Council On Foreign Relations, 2015, https://www.cfr.org/report/pivot-southeast-asia.
- Macdonald, Geoffrey, "When Does Us Democracy Promotion Work? Evidence From Burma", Center For The National Interest, 2016, https://187ock2y3ejr34z8752m6ize-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2016/10/Macdonald-Geoffrey-Official-1.pdf

Podpis studenta a datum

Schváleno	**Datum**	**Podpis**
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

ÚVOD **2**

1. ŠÍŘENÍ DEMOKRACIE V AMERICKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE **6**

2. PODPORA DEMOKRACIE V ADMINISTRATIVÁCH PREZIDENTŮ BILLA CLINTONA A GEORGE W. BUSHE **8**

2.1 Bill Clinton *9*
2.2 George W. Bush *11*

3. ZAHRANIČNÍ ADMINISTRATIVA PREZIDENTA BARACKA OBAMY: PIVOT DO ASIE **13**

3.1 Dílčí úspěchy a nezdary politiky Pivotu *17*

4. POLITICKÝ VÝVOJ V JIHOVÝCHODNÍ ASII **18**

4.1 Současná demokratická situace v jihovýchodní Asii *19*

5. PŘÍPADOVÁ STUDIE: MYANMAR **21**

5.1 Proměna americké politiky k Myanmaru po nástupu prezidenta Obamy ... *22*
5.2 Role sankcí v myanmarských politických reformách *23*
5.3 Poreformní americko-myanmarské vztahy *25*
5.4 Volby 2015 ..... *27*

ZÁVĚR **29**

SUMMARY **31**

POUŽITÁ LITERATURA **32**

Úvod

Spojené státy americké v období po studené válce působily jako významný podporovatel rozšiřování demokracie do světa. Většina pozornosti zahraničně-politického zájmu USA se po atentátech z 11. září soustředila na Blízký východ a šíření demokracie hrálo důležitou roli v zahraničně-politické agendě Washingtonu. Oblast amerického zahraničního zájmu se však přirozeně měnila především s aktuálním geopolitickým děním a prioritami úřadujícího prezidenta. Nástup Baracka Obamy do prezidentského úřadu v roce 2008 představoval změnu v zahraniční politice a přístupu k šíření demokracie. Nový prezident omezil americké působení v zemích Blízkého východu a obnovil diplomatické vztahy s dlouhodobě přehlíženými, často nedemokratickými státy.

Narůstající význam asijského kontinentu přiměl prezidenta Obamu k nové zahraničně-politické orientaci. "*Pivot to Asia*“, návrat do Asie, oživil americké působení na tomto kontinentu s důrazem na státy jihovýchodní Asie. Politika pivotu se skládala z několika pilířů, které měli upevnit pozici USA v této oblasti. Mezi ně patřila i podpora demokratických hodnot a lidských práv. Znovuobnovení vztahů s místními autoritářskými vládami podle Obamy sliboval větší prostor pro dialogy ohledně situace demokracie a občanských svobod s vysokými politickým vedením autoritativních států.

Region jihovýchodní Asie, disponujícím širokým ekonomickým a bezpečnostním potenciálem, procházel na přelomu 20. a 21. století politickými přeměnami, které pokračovaly i v prvním desetiletí nového tisíciletí. Mnoho místních autoritativních států se potýkalo s masivními prodemokratickými protesty, které později vedly k změně politického vedení a přiblížení se k demokratickému modelu vlády. Politické transformaci si začaly žádat o větší pozornost západních demokracií, které po dlouhou dobu omezovaly diplomatické styky a aplikovaly sankční politiku vůči místním autoritativním režimům. Konkrétním případem takovéto demokratické obměny jsou reformní proces v Myanmaru. Od roku 2010 se myanmarská vláda postupnými kroky proměňovala z autoritativního systému vedeného vojenskou juntou k nové civilní vládě, díky které se znovuobnovila americko-myanmarská spolupráce.

Předmětem této bakalářské práce je argumentovat, zdali intenzivnější působení Spojených států v rámci politiky Pivotu podpořilo demokratické proměny v regionu jihovýchodní Asie nebo naopak omezilo další demokratický rozvoj. Hlavní zkoumaná hypotéza je také doplněna o výzkumné otázky a to jaké výsledky nový přístup diplomatické interakce v zahraniční politice prezidenta Obamy přinesl a zda americké investice a diplomatické úsilí naplnily americká očekávání od myanmarského potenciálu. K získání odpovědí docílím kvalitativním výzkumem, interpretujícím analýzu použitých dat, která bude podložena případovou studií Myanmaru.

Práce je strukturovaná do pěti kapitol. První kapitola studuje roli šíření demokracie v americké zahraniční politice a podává stručný význam a historii tohoto zahraničně-politického prvku. Další kapitola popisuje přístupy a postoje bývalých prezidentů, Billa Clintona a George W. Bushe k šíření demokracie jak v širším kontextu, tak v užším při analýze jejich postojů a akcí v jihovýchodní Asii. Tato kapitola má za cíl poukázat na rozdíly v praktikách předchozích prezidentů, které ovlivnily formování zahraniční politiky prezidenta Obamy. Třetí kapitola se zabývá Obamovým přístupem k zahraniční politice a šíření demokracie, konkrétněji představuje politiku pivotu a vůbec důvody, které vedly k vyhlášení „nové“ zahraničně-politické orientace. Předposlední kapitola krátce seznamuje s politickou historií jihovýchodní Asie a možnými hrozbami pro demokratické reformy v regionu. Poslední, tedy pátá, kapitola je případovou studií Myanmaru. Blíže analyzuje politické události v demokratických proměnách Myanmaru a s tím i spojené reakce a vliv Spojených států na dané události. Zaměřuje se také na současný vývoj americko-myanmarských vztahů.

Region jihovýchodní Asie definuji jako státy nacházející se na poloostrovu Západní Indie, Malajském poloostrovu a státy na ostrovech Malé, Velké Sundy a Filipíny. V analýze amerického vlivu se zaměřím především na pevninské státy jihovýchodní Asie (jmenovitě Thajsko, Vietnam, Laos, Myanmar, Kambodža) a to jednak kvůli omezené délce této studie a také kvůli tomu, že USA jmenovaným zemím věnovaly oproti ostatním více pozornost. Tento fakt blíže vysvětluji ve třetí kapitole práce. Důvodů, které vedly k vymezení Myanmaru jako předmětu mé případové studie, jsou dva. První z nich je časové prolínání zásadních politických reforem v Myanmaru s druhým prezidentským obdobím Baracka Obamy, tedy i průběhem politiky návratu do Asie. A jako druhý důvod, Myanmar patřil mezi vysoké priority prezidenta Obamy a

jeho týmu, především ministryně zahraničí Hilary Clintonové, zasazujících se o větší míru americké angažovanosti v podpoře demokracie.

Téma jsem zvolila na základě mého osobního zájmu o americkou zahraniční politiku, konkrétně o problematiku šíření demokracie, a také na základě méně četného zpracování v českém akademickém prostředí. Komplikace s výběrem zdrojů způsobovala především aktuálnost tématu, která limitovala počet zpracovaných zdrojů s dostatečným historickým odstupem, a také úzký okruh odborníků zkoumající či publikující studie zaměřené na danou problematiku. Veškeré použité zdroje jsou z tohoto důvodu v anglickém jazyce.

Zdroje informací pro tuto práci jsou postaveny na publikovaných analýzách a článcích expertů. Jedním z přínosných autorů pro tuto práci je Thomas Carothers, odborník na demokratizaci a demokratické studia působící na institutu The Carnegie Endowment for International Peace nebo na Harvardské univerzitě. Jeho studie pojednávající o přístupech jednotlivých prezidentů Clintona (*The Clinton Record on Democracy Promotion*),[1] Bushe mladšího (*U. S. Democracy Promotion During and After Bush*)[2] a Obamy (*Democracy Policy Under Obama: Revitalization or Retreat?*)[3] v rámci šíření demokracie jsou významným zdrojem pro teoretickou část práce. Dalším stěžejním autorem pro praktickou část je Joshua Kurlantzick, novinář a působící odborník v Council on Foreign Relations, specializující se na vývoj a stav demokracie v jihovýchodní Asii. V práci využívám Kurlantzickovy publikované studie zabývající se současným demokratickém stavem demokracie v jihovýchodní Asii a příčiny jejich úpadku (*Southeast Asia Regression from Democracy*) a studie o politice pivotu (*The Pivot in Southeast Asia)*.[4]

---

[1] Thomas Carothers,"The Clinton Record On Democracy Promotion", The Carnegie Endowment for International Peace, 2000, http://carnegieendowment.org/2000/09/12/clinton-record-on-democracy-promotion-pub-442 (staženo 8. 2. 2018).

[2] Thomas Carothers, "U.S. Democracy Promotion During And After Bush", Carnegie Endowment for International Peace, 2007, http://carnegieendowment.org/2007/09/05/u.s.-democracy-promotion-during-and-after-bush-pub-19549 (staženo 8. 2. 2018).

[3] Thomas Carothers,"Democracy Policy Under Obama: Revitalization Or Retreat? ", Carnegie Endowment for International Peace, 2012 (staženo 10. 2. 2018). http://carnegieendowment.org/files/Democracy_Under_Obama_Full_Text.pdf.

[4] Joshua Kurlantzick,"Southeast Asia´s Regression From Democracy and Its Implications", The Council on Foreign Relations, https://www.cfr.org/report/southeast-asias-regression-democracy-and-its-

Další významným zdrojem sekundární literatury pro mou práci jsou renomované think-thank instituce zaměřující se na oblast mezinárodních vztahů jako např. Council on Foreign Relations, Chatham House nebo The Carnegie Endowment for International Peace. Jejich publikované články a studie patří mezi významné zdroje především aktuálnějších událostí. V práci využívám také články z deníků jako *BBC* nebo *The New York Times*.

implications ;Joshua Kurlantzick,"The Pivot In Southeast Asia", The Council On Foreign Relations, 2015, https://www.cfr.org/report/pivot-southeast-asia (staženo 1. 4. 2018).

1. Šíření demokracie v americké zahraniční politice

Šíření demokracie je tradiční součástí americké politické kultury a po konci bipolárního světa liberální demokracie společně s kapitalismem slavily triumf nad socialismem a centrálně řízenou ekonomikou. Podpora demokracie ze strany Spojených států je mnohem častěji zmiňovaná a viditelná, především po konci studené války. Šíření demokracie v americké zahraniční politice představuje důležitý prvek, který finančně a institucionálně podporuje budování demokracie a ukotvení lidských práv v nedemokratických státech světa. Šíření demokracie je však tématem debat a stává se zdrojem protiamerických postojů a naopak inspirací pro jiné demokratické státy. Tento nástroj zahraniční politiky je také využíván k docílení amerických národních zájmů a často zpochybňuje pravou podstatu amerických závazků a misí k podpoře demokracie.

Spojené státy chápou demokratický režim jako vysoce perspektivní národní systém pro mezinárodní mír a stabilitu a především pak jako nepřímou podporu americké ekonomiky a národní bezpečnosti.[5] Globální rozšíření demokratických principů jako jsou např. politická rovnost a pluralismus, dodržování základních práv a svobod nebo ochrana osobních zájmů a sebeurčení, zlepšují podmínky pro mezinárodní obchod a investice nebo také zvyšují potenciál bezpečnostní spolupráce mezi demokratickými státy. Vzájemná transparentnost také přispívá k řešení globálních a lokálních bezpečnostních otázek.[6] Zejména z těchto důvodů se v posledních letech v americké zahraniční politice na podporu demokracie nahlíží jako na všeobecně správnou myšlenku, která reprezentuje ochranu a podporu univerzálních hodnot. USA také věří, že všechny státy světa mají právo na demokracii a demokratické státy mají jakousi povinnost prosazovat tyto hodnoty v autoritářských státech.[7]

Rétorika myšlenky šíření demokracie jako základního pilíře zahraniční politiky USA však mnohdy zněla jiným způsobem, než byla praktikována a její význam se během let samozřejmě v kontextu soudobého mezinárodního dění proměňoval. Šíření

[5] Nicole Bibbins Sedaca a Nicolas Bouchet, "Holding Steady? US Democracy Promotion In A Changing World", Chanthamhouse, 2014, 5, https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/home/chatham/public_html/sites/default/files/170214DemocracyPromotion.pdf (staženo 10. 2. 2018).

[6] McFaul,"Democracy Promotion As A World View", *The Washington Quarterly* 28, č. 1 (2004): 148, https://www.boell.de/sites/default/files/assets/boell.de/images/download_de/demokratie/Democracy_promotion_McFaul_2004_en.pdf (staženo 18. 2. 2018).

[7] Sedaca a Bouchet, "*Holding Steady? US Democracy Promotion In A Changing World*", 5.

demokracie v zahraničí se ne vždy široké veřejnosti a také některým vládním špičkám jevil jako něco, na co bylo v zahraniční politice nutné klást důraz. Účast na demokratickém vývoji zahraničních států byla často vnímána jako rozporuplná vůči americkým národním zájmům – představovala potenciální překážku v ekonomické prosperitě nebo příčinu bezpečnostní hrozby.[8]

V posledních třiceti letech se američtí politici snaží argumentovat tím, že šíření demokracie představuje jeden ze způsobů, jak naopak národní zájmy naplnit. Zredukování počtu autoritářských či diktátorských režimů minimalizuje bezpečností hrozby pro Spojené státy, zajistí větší stabilitu mezi státy a vytvoří možnosti pro vytvoření dalších ekonomických a bezpečnostních partnerů, podpoří rozvoj multilaterálních organizací a podpoří lidská práva a svobody.[9] Realita šíření demokracie však mnohokrát ustupovala do pozadí před jinými americkými zájmy. Ekonomické zisky z regionální spolupráce dostaly často přednost a to na úkor podpory demokracie.

Konkrétní příklady přehlížení nedemokratických praktik nad americkými národními zájmy lze spatřit například na Blízkém východě. Nedemokratické politické režimy Saudské Arábie nebo Kuvajtu byly kvůli americké závislosti na dovozu ropy přehlíženy. Bill Clinton preferoval zajištění pravidelných dodávek levné ropy před kritikou potlačování demokratických principů a porušování lidských práv v regionu.[10] V 80. a 90. letech USA v latinskoamerických státech, konkrétně v Chile a Nicaragui, zasahovaly do politického vývoje podle potřeby svých národních zájmů.[11] Šíření demokracie v těchto zemích šlo ve většině případů do pozadí a dostávalo se do popředí jen tehdy, pokud neohrožovalo rozvoj amerických ekonomických nebo bezpečnostních zájmů v oblasti.[12]

---

[8] Sedaca a Bouchet, "*Holding Steady? US Democracy Promotion In A Changing World*", 5.
[9] Tamtéž, 5 -6.
[10] Barbara Ann J. Rieffer, a Kristian Mercer, "Us Democracy Promotion: The Clinton And Bush Administration," *Global Society* 19, č. 4 (2005): 385 – 408, https://doi.org/10.1080/13600820500242654 (staženo 18. 2. 2018).
[11] Více viz William I. Robinson "Globalization, the World System, and "Democracy Promotion" in U.S. Foreign Policy", *Theory and Society* 25, č. 5 (1996), str. 650 a 651.
[12] Michael, G. Cox, John Inoguchi, a Takashi, eds, *American Democracy Promotion: Impulses, Strategies, And Impacts* (New York: Oxford University Press, 2000), 65.

Intence šířit demokracii se lišila s tou, či kterou americkou administrativou, nicméně vždy byla v americké zahraniční politice přítomna. Spojené státy jsou přesvědčeny, že mají výsadní právo zasahovat do zahraničního dění a udávat tempo politického a ekonomického vývoje díky své historické, kulturní a politické výjimečnosti.

Kořeny americké výjimečnosti můžeme spatřit v proslovu puritánského vůdce Johna Winthropa v počátcích osidlování severoamerického území Evropany. V jeho známém kázání Vzor křesťanské lásky v roce 1629 představuje své vize pro nové kolonie v zátoce Massachusetts a poukazuje na výjimečnost amerického národa. Nové kolonie dle Winthropa měly udávat příklad vzájemné pomoci a jednoty pro celý svět, protože jak Winthrop zmiňuje: „…musíme si uvědomit, že budeme jako Město na pahorku, všechny oči nás budou pozorovat.“[13]

Také tzv. Zjevný úděl *(Manifest Destiny)*, který v 19. století podporoval připojení neosídlených oblastí k tehdejším Spojeným státům, byl dalším mezníkem, jenž dále rozvinul to, co je označováno jako „americký pocit výjimečnosti“. *Manifest Destiny* vyzdvihoval osud amerického obyvatelstva jako cosi výjimečného. Tato americká výjimečnosti hrála také velmi podstatnou roli v obou světových válkách. Posloužila totiž americkým prezidentům Wilsonovi a Rooseveltovi jako důvod k odklonu směrem od izolacionismu k intervenci v zahraničí a tím i v konečném důsledku uplatnění amerického vlivu na poválečné světové uspořádání.[14]

2. Podpora demokracie v administrativách prezidentů Billa Clintona a George W. Bushe

Tato kapitola se zaměřuje na postoje prezidentů Clintona a Bushe mladšího k šíření demokracie v jejich zahraniční politice a přístupu k zemím jihovýchodní Asie. Cílem

[13] “John Winthrop´s City Upon Hill”, The Gilder Lehrman Institute Of American History, https://www.gilderlehrman.org/sites/default/files/inline-pdfs/Winthrop%27s%20City%20upon%20a%20Hill.pdf (staženo 1. 3. 2018).
[14] Ignatieff, Michael, ed., *American Exceptionalism and Human Rights*, (Princeton: Princeton University Press, 2005), 13.

této části je shrnout jejich stanoviska a dát je do kontextu s následným vývojem zahraniční politika USA vůči tomuto regionu za Obamovy administrativy.

2.1 Bill Clinton

Bill Clinton nastoupil do úřadu v roce 1993 a jako první se potýkal s novým světovým uspořádáním, které vzešlo z rozpadu bipolárního mezinárodního systému, který dominoval světovému dění během studené války. Clinton chtěl využít nové, hegemonní americké role ve světě k ukotvení míru a stability a zároveň zajistit americké zájmy prostřednictvím šíření demokracie. Clintonův úřad je spojen také s pojmem demokratické rozšíření *(Democratic Enlargement*), který pojmenovával Clintonovu doktrínu. Politiku demokratického šíření tvořily čtyři hlavní pilíře:

- posilování důležitých tržních demokracií,
- asistence při budovaní a sjednocování demokratických a tržních principů,
- tlumení agrese a podpora liberalizace nedemokratických států a jejich ekonomik,
- humanitární pomoc nejen prostřednictvím finanční podpory, ale také podporou projektů a organizací zaměřující se na budování demokracie.[15]

Bill Clinton viděl v demokracii základní princip uspořádání světa po studené válce a také prostředek, který by upevnil postavení a vliv Spojených států u zahraničních partnerů. Ve své zprávě o stavu Unie v roce 1994 Bill Clinton vyzdvihl přínos demokratických systémů a reforem nejen pro globální mír a stabilitu, ale konkrétně pro americký národ:

> „Nakonec, nejlepší strategie k zajištění naší bezpečnosti a vybudování trvalého míru je podpora demokracie všude jinde ve světě. Demokracie se navzájem nenapadají, představují lepší obchodní partnery a lepší partnery v diplomacii. To je také to, proč jsme, vy a já, podpořili demokratické reformy v Rusku a dalších státech bývalého Sovětského bloku. Chválím oboustrannou podporu, kterou kongres minulý rok

[15] Anthony Lake, *From Containment To Enlargement : Remarks Of Anthony Lake* (Johns Hopkins University,1993), staženo 15. února 2018, https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015051567645 (staženo 18. 2. 2018).

poskytnul, k první pomoci Rusku, Ukrajině a dalším státům během jejich historických proměn.“[16]

Clintonova vláda přispěla k propracované institucionalizaci podpory demokracie ve světě. Zavedly se nové mechanismy a vytvořily se nové pozice v organizacích jako např. v Agentuře Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj (*United States Agency for International Development,* USAID), které dopomohly k lepší transparentnosti, stanovování jasnějších strategií, postupů a především pozvedly suverénnost budování demokracie v americké zahraniční politice.[17] Prezident Clinton také pozměnil rozpočet zahraniční administrativy a prosadil demokratickou asistenci jako jednu ze strategických priorit. Současně se zvýšila i finanční podpora zahraničních demokratických projektů na podporu a vzdělání v oblasti demokracie. Konkrétně se roční prostředky vydělené na tuto činnost zvedly ze 100 miliónu dolarů v 80. letech na více než 700 milionu dolarů v 90. letech.[18]

Politika demokratického rozšíření zároveň vzbuzovala mnoho pochybností a nezodpovězených otázek. Tato politika byla často kritizována za vágní formulace a pochybné výchozí předpoklady. Jedním z hlavních důvodů, proč Spojené státy podporovaly globální budování demokracie, byl obecný konsenzus, že demokracie proti demokraciím nebojují. Nespecifikované postupy pro řešení konkrétních situací však vzbuzovaly otázky, zda svobodné volby opravdu zajistí nástup takových politických reprezentací v jednotlivých státech, které by se přikláněly ke spolupráci s USA. Další otevřenou otázkou bylo, jak přistupovat k loajálním, přátelským vůdcům autoritářských, ale strategicky důležitých zemí pro USA jako byly Egypt nebo Saudská Arábie.[19]

Výsledky důraznějšího zaměření na podporu demokracie v 90. letech byly očividné i v regionu jihovýchodní Asie. Prezident Clinton výrazně kritizoval politické režimy, které hrubě porušovaly lidská práva a s cílem posílit demokratický rozvoj

[16] Bill Clinton,“January 25, 1994: State Of The Union Address”, University of Virginia, Miller Center, 1994, staženo 17. února 2018, https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-25-1994-state-union-address (staženo 15. 3. 2018).
[17] Thomas Carothers,“The Clinton Record On Democracy Promotion”, The Carnegie Endowment for International Peace, 2000, str. 4, http://carnegieendowment.org/2000/09/12/clinton-record-on-democracy-promotion-pub-442 (staženo 8. 2. 2018).
[18] Tamtéž, str. 4.
[19] Branislav Slantchev, “U.S. Foreign Policy: Democratic Enlargement”, 2016, str.7, https://pdfs.semanticscholar.org/8bdc/85d993f5a731821cace50cef4cff4fbe430d.pdf (staženo 18. 2. 2018).

zpřísnil sankční opatření vůči zemím jako Myanmar nebo Laos, ve kterých dlouhodobě vládly přísné autoritativní režimy porušující lidské práva, svobodu vyznání nebo práva menšin. Současně se až o 200 % zvýšila finanční podpora demokratických projektů a organizací v regionu.[20] Konkrétně se rozšířilo financování na vzdělání v oblasti lidských práv a politické svobody ve Vietnamu a Kambodži.[21] Americká investice do podpory demokratického vývoje v oblasti jihovýchodní Asie za vlády prezidenta Clintona hrála významnou roli v tamních politických reformách 90. let, počátku demokratické obměny v regionu. Těmto politickým reformám se blíže věnuji ve čtvrté kapitole.

2.2 George W. Bush

Prezident George W. Bush založil svou zahraniční politiku na podpoře demokracie, která v mnoha ohledech sloužila jako odůvodnění různých zahraničněpolitických kroků jeho administrativy. Prezident Bush vnímal Spojené státy jako výjimečnou zemi, jejíž poslání definoval následovně:

> „Amerika je národem s misí. Ta mise pochází z našich nejzákladnějších přesvědčení. Nemáme touhu dominovat. Nemáme touhu vytvořit říši. Náš cíl je demokratický mír, mír založený na důstojnosti a právech každého muže a ženy… Amerika v této záležitosti jedná s přáteli a spojenci po našem boku, přesto vnímáme naše výjimečné poslání: tato velká republika přinese světu svobodu.“[22]

Demokratická mise Spojených států tak, jak ji definoval prezident Bush, začala být realizována především po teroristických útocích 11. září, kdy se většina pozornosti Bushovy administrativy obrátila na Blízký východ a to v souvislosti s vyhlášením války proti teroru. Nová politická koncepce měla za cíl omezit rozšiřování nejen militantního náboženského fundamentalismu, ale také přispívat k budování demokratických systémů a to nejen na Blízkém východě. Prezident Bush ve zprávě pro Unii v roce 2004

[20] Joshua Kurlantzick,“The Pivot In Southeast Asia”, The Council On Foreign Relations, 2015, str. 2, https://www.cfr.org/report/pivot-southeast-asia (staženo 1. 4. 2018).
[21] Joshua Kurlantzick,“Southeast Asia´s Regression From Democracy And Its Implications”, The Council on Foreign Relations, 2014, str. 19, https://www.cfr.org/report/southeast-asias-regression-democracy-and-its-implications (staženo 29. 3. 2018).
[22] “Text Of President Bush's 2004 State Of The Union Address”, *The Washington Post*, 2004, http://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/transcripts/bushtext_012004.html (staženo 15. 3. 2018).

poznamenal, že usiluje o globální „podporu růstu demokratických hnutí a institucí v každém národě a kultuře s vyšším cílem ukončit tyranii ve světě“.[23]

Obsah Bushovy rétoriky byl často v opozici s konkrétními činy jeho administrativy. Středobodem války proti teroru bylo prosazování globální občanské a politické svobody jako prostředek oslabení extrémistického islámu. Nicméně spolupráce v boji proti terorismu a udržování strategických, avšak nedemokratických partnerů byly hodnotnější než důraz na demokratické hodnoty. Úzké vztahy s autoritářskými vládami v americké historii nepatří mezi neobvyklé. Během vlády prezidenta Bushe se však počet vztahů s nedemokratickými státy zvýšil i navzdory výrazné prodemokratické rétorice a důrazu na celosvětové dodržování lidských práv.[24] Saudská Arábie, Pákistán nebo kavkazské státy jsou konkrétními příklady, kde ekonomické a bezpečnostní zájmy odsunuly důraz na demokratické hodnoty a jejich šíření do pozadí. Naopak silné americké restrikce dopadly na ty nedemokratické státy, které neměly zásadní potenciál pro americký trh či národní bezpečnost. Zimbabwe, Bělorusko nebo Myanmar podléhaly silné americké kritice a místní občanská hnutí bojující za demokratický režim získávala finanční podporu.[25]

Pozornost Bushe se od útoků 11. září přesunula na Blízký východ a působení v jihovýchodní Asii spojené s podporou růstu tamní demokracie za prezidenta Clintona byla marginalizována. Především působení v pevninských, autoritativních státech jihovýchodní Asie bylo limitováno, jejich vlády byly záměrně vedeny do mezinárodní izolace. Války v Iráku a Afganistánu a odměřený přístup Spojených států vůči tomuto regionu vyvolal silnou vlnu protiamerických postojů a opětovně posílil pozici autoritářských politiků. Prezident udržoval pouze strategicky výhodné partnerství v boji proti terorismu, a to především se Singapurem, Malajsií a Thajskem. Většinu rozhodnutí a postupů vůči tomuto regionu vytvářel kongres, který např. zpřísnil sankční politiku

[23] “Bush's Inauguration Speech”, *Guardian*, 2005, https://www.theguardian.com/world/2005/jan/20/uselections2004.usa (staženo 15. 3. 2018).
[24] Thomas Carothers, “U.S. Democracy Promotion During And After Bush”, Carnegie Endowment for International Peace, 2007, str. 8 a 10, http://carnegieendowment.org/2007/09/05/u.s.-democracy-promotion-during-and-after-bush-pub-19549 (staženo 8. 2. 2018).
[25] Tamtéž, str. 9.

vůči Myanmaru nebo redukoval účast indonéských důstojníků na amerických armádních cvičeních.[26]

Konkrétně thajsko-americké vztahy na začátku století za vlády prezidenta Bushe působily jako trn v oku celé myšlence amerického šíření demokracie. Prezident Bush udržoval blízké vztahy s tehdejším thajským vůdcem Thaksinem, důležitým americkým partnerem ve válce proti terorismu. Spojené státy se vyhýbaly kritice za porušování lidských práv a nedemokratických principů vlády v Thajsku, aby mohly využívat thajské základny k zadržování a vyslýchání důležitých vězňů. Tlak na thajskou vládu nepřišel ani po vojenském převratu v roce 2006. Namísto omezení spolupráce nebo zavedení sankcí proti autoritativnímu politickému vedení se prezident Bush rozhodl poslat nového velvyslance do Bangkoku, aby zajistil pokračování přátelských americko-thajských vztahů.[27]

3. Zahraniční administrativa prezidenta Baracka Obamy: Pivot do Asie

Prezident Barack Obama při nástupu do úřadu v roce 2008 převzal Spojené státy v komplikované situaci. USA se doma potýkaly s důsledky hospodářské krize a mezinárodní vztahy byly narušeny během administrativy prezidenta Bushe především válkou proti teroru, která diskreditovala americké pojetí demokracie a jejího šíření.[28] Prezident Obama se od počátku svého úřadování snažil nasměrovat zahraniční politiku tak, aby obnovil obraz Spojených států jako demokratické velmoci. Nový prezident se zasadil o transformaci amerického přístupu a rétoriky vůči šíření demokracie. Obamova administrativa zmírnila rétoriku šíření demokracie ve svých oficiálních projevech, avšak v ústraní se snažila obnovit ztracenou důvěru v USA jako symbolu demokracie.[29]

Obama, na rozdíl od jeho předchůdce Bushe mladšího, zakládal zahraničně-politické vztahy na intenzivnějších dialozích. Preferoval přímou spolupráci a znovu obnovil

[26] Kurlantzick,"The Pivot In Southeast Asia", The Council On Foreign Relations, str. 3.
[27] Kurlantzick,"Southeast Asia´s Regression From Democracy", The Council on Foreign Relations, str. 20.
[28] Thomas Carothers,"Democracy Policy Under Obama: Revitalization Or Retreat? ", Carnegie Endowment for International Peace, 2012, str. 7-8, http://carnegieendowment.org/files/Democracy_Under_Obama_Full_Text.pdf (staženo 10. 2. 2018).
[29] Tamtéž, str. 10.

diplomatické vztahy s nedemokratickými státy jako Rusko, Kuba, Sýrie nebo Myanmar, které za prezidenta Bushe byly uvedeny do mezinárodní izolace nebo vystavené silné americké kritice. Obamova administrativa argumentovala tím, že tvrdý přístup neprodukoval efektivní výsledky v demokratické obrodě autoritativních zemí. Naopak, intenzivnější vztahy měly zamezit obavám z amerických intervencí a vytvořit důvěrnější prostor ke konfrontaci porušování lidských práv nebo podpory demokracie. Nový, umírněný přístup k šíření demokracie vyvolal mezi kritiky spekulace, zda za prezidenta Obamy tento zahraničně-politický prvek neztratí své významné postavení v americké zahraniční politice.[30]

Na začátku prvního funkčního období prezidenta Obamy zahraniční politika Spojených států doznala značných změn a začala se jako reakce na nový geopolitický vývoj orientovat na východní část asijského kontinentu a spolupráci s asijskými partnery. Od července 2011, kdy bylo oznámeno stahování amerických vojáků z Afghánistánu, se centrum zájmu zahraniční politiky jednoznačně otáčelo z Blízkého východu jiným směrem. V říjnu 2011 ministryně zahraničí Hillary Clintonová ve svém příspěvku do magazínu *Foreign Policy* vysvětlila směr americké zahraniční politiky vůči jihovýchodní Asii.[31] Článek *America´s Pacific Century* podal konkrétní odůvodnění změn v americké zahraniční politice a ministryně zahraničí tak vysvětlila perspektivu a důležitost asijsko-pacifického prostoru pro USA. Ministryně Clintonová v článku prohlásila:

„V době, kdy si region buduje vyspělou bezpečnostní a ekonomickou strukturu, aby mohl usilovat o svou stabilitu a prosperitu, je podstatný americký závazek pomoci. USA pomůže vybudovat tuto strukturu a bude přinášet výhody i pro další americké vedení v tomto století, stejně jako se v mnoha ohledech vyplatil – a stále vyplácí závazek budování komplexně a trvale propojených institucí a vztahů po druhé světové válce. Nastal čas pro Spojené státy, aby jako pacifická velmoc uzavřely stejné investice. Strategický kurz, který byl zaveden na začátku úřadu prezidenta Baracka Obamy, se již teď vyplácí.“[32]

[30] Carothers,“Democracy Policy Under Obama”, str. 10-11.
[31] Hillary Clinton,“America’s Pacific Century”, *Foreign Policy*, 2011, http://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/ (staženo 17. 3. 2018).
[32] Tamtéž.

Nová zahraniční politika, také nazývána jako návrat do Asie (Pivot to Asia) se zaměřovala na aktivní americké působení v Asii a prohloubení vzájemných vztahů s místními vládami.[33] USA se zavázaly být přítomné v centru ekonomického, bezpečnostního a diplomatického dění v regionu prostřednictvím šesti základních pilířů:

→ posílení bilaterálních spojenectví,
→ prohloubení spolupráce s nově formujícími se velmocemi,
→ zapojení USA do multilaterálních institucí,
→ rozšíření ekonomické diplomacie,
→ důraz na demokracii a lidská práva,
→ navýšení americké vojenské přítomnosti v regionu.[34]

Washington si uvědomoval rychlost a rozměry vývoje asijského regionu a rostoucí možnosti a důsledky tohoto vývoje. Význam asijsko-pacifické oblasti byl také zdůrazněn první zahraniční cestou Hillary Clintonové v roce 2009 právě do Asie. Bývalí američtí ministři zahraničí volili na rozdíl od Hillary Clintonové jako cíl své první zahraniční cesty většinou tradičně některého z evropských spojenců.[35] V cestách do Asie následovány Clintonovou další významní američtí státníci a prezident Obama ve své funkci navštívil asijsko-pacifickou oblast nejčetněji ze všech úřadujících amerických prezidentů a to celkem jedenáctkrát.[36]

Obamova zahraničně-politická orientace na jihovýchodní Asii se zaměřila především na pevninské státy v oblasti. Většina americké pozornosti se soustředila na autoritativní státy – Vietnam, Laos, Kambodža, Myanmar – a částečně autoritativní státy – Thajsko a Malajsie – v rámci politiky pivotu. Tyto pevninské státy, ve vysoké míře izolovány a povětšinou i přehlíženy administrativou Bushe mladšího,

[33] Pivot se prezentoval jako návrat do Asie, někteří členové Obamova zahraničního týmu však tuto definici kritizovali – Kurt Campbell namítal, že USA nikdy Asii neopustilo, spíše se rozhodlo zaměřit na prohloubení vztahů a spolupráce s místními státy (K. Campbell, "Explaining The Us 'Pivot' To Asia",str. 2). Pivot se také nazýval Vyvažování v Asii (*Rebalance to Asia*).
[34] Kurt Campbell, and Brian Andrews,"Explaining The Us 'Pivot' To Asia ", Chatham House, 2013, str. 2-8, http://www20.iadb.org/intal/catalogo/PE/2013/12829.pdf (staženo 10. 2. 2018).
[35] Ministryně zahraničí Madeleine Albrightová zvolila za svou první zahraniční cestu Itálii, Colin Powell Mexiko a Condoleezza Riceová navštívila Velkou Británii. Více viz. "Travels Abroad Of The Secretary Of State". Online. Department of State. https://history.state.gov/departmenthistory/travels/secretary (staženo 16. 5. 2018).

představovaly pro Obamovu administrativu prostor pro zlepšení amerického postavení v regionu. Možnosti pro americkou angažovanost a zájem politických složek byl však provázen narůstajícími protiamerickými postoji mezi místními obyvateli, a to především kvůli dřívější lhostejnosti Spojených států vůči těmto zemím na začátku 21. století.[37]

Geografická poloha pevninských států jihovýchodní Asie měla vysoký strategický význam také díky svým rozlehlým a vlivným sousedům – Indií a Čínou. Především dominance Číny jako obchodního a diplomatického partnera států jihovýchodní Asie působila jako možné ohrožení amerických zájmů v regionu a jeden z důvodů zájmu na upevnění amerického vlivu v oblasti.[38] Šířily se také spekulace, že politika pivotu a americké působení v jihovýchodní Asii by mělo zamezit rostoucímu čínskému vlivu v Asii. Obamova administrativa se však vůči těmto názorům ohradila a Clintonová sama podotkla, že pivot má budovat konstruktivní americko-čínský vztah, který bude přínosný pro obě strany.[39] Pevninský region jihovýchodní Asie se vyznačoval důležitými obchodními trasami a vysokým ekonomickým potenciálem, především nedotčenými trhy s desítkami miliónů obyvatel nebo bohatou zásobou nerostných surovin. Právě američtí investoři byli jedni ze zastánců zmírnění amerických sankcí a otevření vstupu amerických firem do této oblasti.[40]

Zároveň byla pevninská oblast jihovýchodní Asie potenciální oblastí k demokratické přeměně s pomocí americké asistence. Autoritativní vlády na začátku 21. století musely čelit silným prodemokratickým protestům, které začaly budit naděje na možnou demokratickou obnovu místních států. Obamova administrativa doufala, že zahájení nového amerického dialogu spolu s finanční a demokratickou pomocí může přinést pozitivní posun v rozvoji demokracie těchto států. Nabyté zkušenosti by podle

---

[36] Michael Fuchs, "Obama'S Asia Pivot Has Been A Historic Success", 2016, *The New Republic*, https://newrepublic.com/article/136432/obamas-asia-pivot-historic-success (staženo 11.4. 2018).
[37] Kurlantzick,"The Pivot In Southeast Asia", The Council On Foreign Relations, 2015, str. 5, https://www.cfr.org/report/pivot-southeast-asia.
[38] Hang Nguen,"The Obama Administration And Southeast Asia: Dynamics Of A New Engagement", *Indian Journal Of Asian Affairs* 29, č. 1/2 (Červen-prosinec 2016): str. 43, www.jstor.org/stable/44123128.
[39] Clinton,"America's Pacific Century", *Foreign Policy*, http://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/.
[40] Kurlantzick,"The Pivot In Southeast Asia", str. 4.

Obamovy administrativy mohly později sloužit jako precedent pro další šíření demokracie v jiných částech světa jako Irán nebo Severní Korea.[41]

3.1 Dílčí úspěchy a nezdary politiky Pivotu

Výrazným úspěchem Obamovy koncepce pivotu se považuje normalizace diplomatických vztahů, které po dlouhá léta byly v ústraní předchozích administrativ. Kromě historické obnovy vztahů s Myanmarem, které blíže popisuje následující kapitola, se uskutečnila i významná pozitivní proměna spolupráce s Vietnamem. V roce 2013 se vytvořilo Americko-vietnamská všeobecná spolupráce (*U.S.-Vietnam Comprehensive Partnership*), formující nové uspořádání bilaterálních vztahů mezi těmito zeměmi.[42] Spolupráce se skládá z několika bodů, mezi kterými se nachází i rozšíření podpory lidských práv. Spojené státy si tímto závazkem získaly dlouhodobě postrádanou vietnamskou náklonost a pozici, ze které mohou ovlivnit další vývoj strategicky důležitého partnera s vysokým ekonomickým potenciálem.[43]

Narušené vztahy s thajskou vládou patří mezi jedny z negativních odkazů Obamovy politiky pivotu. Spojené státy udržovaly velmi blízkou a významnou spolupráci s Thajskem, stvrzenou Smlouvou o přátelských vztazích (*Treaty of Amity*) z roku 1966, a to především v oblasti vojenské spolupráce. Thajsko představuje důležitého amerického partnera v boji proti terorismu, narkotikům a má důležitý bezpečnostní potenciál v regionu.[44] Thajské království bylo tak další logickou položkou na seznamu priorit prezidenta Obamy. V rámci politiky pivotu se rozšiřovala tradiční společná vojenská cvičení, i přes jednoznačné známky porušování lidských práv. V roce 2014 se uskutečnil vojenský puč thajských generálů, který nejen rozložil již tak slabou demokratickou strukturu v zemi, ale také narušil pevné americké spojenectví. Spojené státy jako důsledek vojenského převratu se rozhodly omezit společnou spolupráci ve vojenské oblasti.[45] Někteří kritici spolu s Joshuou Kurlantzickem se však domnívají, že prezident Obama měl sáhnout po mnohem tvrdších opatření jako přemístění vojenských cvičení mimo Thajsko nebo vydat zákaz cestování pro nejvyšší thajské představitele do USA. Podle jejich názoru Obamův mírný krok chtěl zabezpečit, i přes závažné a

[41] Kurlantzick,"The Pivot In Southeast Asia", str. 5.

dlouhodobé porušování občanských svobod a demokratických principů, které se od vojenského puče neustále stupňovaly, trvání a význam americko-thajské spolupráce.[46]

4. Politický vývoj v jihovýchodní Asii

Historie států jihovýchodní Asie se povětšinou pojí s autoritativními vládami, diktátorskými režimy a už méně s demokratickými hodnotami. Asijsko-pacifické oblasti se v průběhu 20. století nedostávalo přílišné pozornosti v rozvoji a podpoře demokracie ze strany demokratických velmocí. V průběhu 60. až 90. let se světová pozornost orientovala na asijský region o něco více kvůli velmi rychlému a významnému ekonomickému růstu probíhajícím v oblasti, tzv. fenoménu asijských ekonomických tygrů. Zvýšila se však pouze mezinárodní ekonomická a bezpečnostní spolupráce. Většina podpory šíření demokracie ze strany západních velmocí během studené války však byla v té době zaměřena spíše na prevenci proti rozšiřování sovětské ideologie a pomoc zasaženým státům na evropském kontinentě.[47]

Výše zmíněný ekonomický růst od konce 80. let přispěl v jihovýchodní Asii k utváření městské střední třídy, která postupně vytvářela tlak na tradiční autoritativní vlády k uvolnění represí a zlepšení životních podmínek. Nově vznikající střední třída představovala také důležitou hnací sílu ve vlně pro-demokratických protestů a jiných aktivit. Konkrétním příkladem takových demonstrací byly protesty na Filipínách v roce 1986, známé také jako Revoluce lidské síly (*People Power Revolution*). Obyvatelé Filipín v pokojné demonstraci donutili Ferdinanda Marcose, který vládl více než dvě dekády jako filipínský diktátor, k odstoupení a započali tak novou demokratickou éru země. Od konce studené války se napříč státy jihovýchodní Asie podobné pro-demokratické proměny šířily a to i díky pro-demokratickým náladám obyvatelstva. Vlády diktátorů a vojenských junt ztrácely svou moc a jihovýchodní Asie mířila k demokratičtější, ale v mnoha ohledech nejisté budoucnosti.[48]

---

[42] Kurlantzick,"The Pivot In Southeast Asia", str. 7.
[43] Tamtéž, str. 12.
[44] Tamtéž, str. 17.
[45] Karen Brooks, "Thailand's Democratic Erosion", Council On Foreign Relations, 2016, https://www.cfr.org/interview/thailands-democratic-erosion (staženo 13. 3. 2018).
[46] Kurlantzick,"The Pivot In Southeast Asia", str. 17.
[47] Kurlantzick, "Southeast Asia's Regression From Democracy And Its Implications", str. 4.
[48] Tamtéž, 5-6.

Politické systémy od začátku 90. let se v zemích jihovýchodní Asie orientovaly demokratickým směrem, nové demokracie však byly stále nejisté. Občané si v prvních demokratických volbách zvolili své vládní zástupce. První generace zvolených prezidentů, premiérů a jiných politických zastupitelů zneužívala své zvolené mandáty k obhájení své moci a pravomocí. Výjimkou nebylo ani obcházení legálních aspektů demokracie a omezování práv občanům.[49] Například premiér Thaksin Shinawatra v Thajsku, vládnoucí mezi lety 2001 až 2006 (vždy zvolený v demokratických volbách), přispěl ke zlepšení životní úrovně Thajců skrze zdravotnickou reformu a snížení ekonomických rozdílů mezi sociálními vrstvami. Na druhou stanu však svou pozici využíval k útlaku politických oponentů nebo zpřísnění cenzury médiím. Vlády zvolených autokratů budily ve střední třídě napříč jihovýchodní Asií nevoli a vyvolaly další vlnu demonstrací. Protestující však již nevolali po dodržování demokratických principů, ale po zásahu armády proti zdánlivě demokratickým premiérům a prezidentům. Občané těmito protesty sami přispěli k oslabování demokracie a dodávali větší význam řešení politických problémů formou státních převratů a puče.[50]

3.2 Současná demokratická situace v jihovýchodní Asii

Podle neziskové organizace Freedom House, zabývající se průzkumem stavu demokracií a lidských práv ve světě, se v roce 2001 do roku 2009 jihovýchodní Asie potýkala s upadajícím vlivem demokracie.[51] V roce 2001 se podle celosvětového demokratického průzkumu Freedom House, Freedom in the World, v jihovýchodní Asii nacházely pouze dva svobodné státy (Filipíny a Thajsko), čtyři částečně svobodné (Indonésie, Singapur, Východní Timor, Malajsie) a čtyři nesvobodné (Myanmar, Vietnam, Brunej a Kambodža).[52] V roce 2009 se politická situace ještě více zhoršila –

[49] Kurlantzick, "Southeast Asia's Regression From Democracy And Its Implications", 13.
[50] Tamtéž, str. 13-14.
[51] Zaměřila jsem se na výsledky průzkumu z let 2001 a 2009 především proto, že v roce 2001 se probíhala důležitá konsolidace demokracie v jihovýchodní Asii a rok 2009 jako nástup prezidenta Obamy do úřadu. Kvůli chybějícím datům ve studii v roce 2001 jsem vynechala stát Laos.
[52] „Freedom in the World 2001", Freedom House, https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2001 (staženo 11. 5. 2018)

mezi svobodné země se řadila pouze Indonésie. Filipíny sestoupily do kategorie částečně svobodných států a počet nesvobodných států zůstal stejný.[53]

Naopak o něco pozitivnější pohled na vývoj demokracie v letech 2006 až 2010 v jihovýchodní Asii představuje Demokratický Index (*Democracy Index*) od The Economist Inteligence Unit.[54] Výsledky v roce 2006 ukazují, že nejlépe z jihovýchodní Asie se v demokratickém žebříčku umístily Filipíny na 63. místě, následované Východním Timorem a Indonésií na sdíleném 65. místě, všechny označené jako demokracie s nedostatky. První stovku států uzavřela Malajsie, Singapur a Thajsko, které jsou považovány za hybridní režimy. Nejnižší demokratické skóre získaly Kambodža, Vietnam, Laos a Myanmar, označené za autoritativní režimy, nacházející se na úplném konci demokratické tabulky.[55] Stav demokracie v roce 2010 oproti roku 2006 byl však pro jihovýchodní Asii podle Demokratického indexu příznivější. Většina států si o několik bodů polepšila a na pomyslném demokratickém žebříčku o několik stupínků postoupila. Zůstal stejný počet autoritativních režimů, ale z hybridního režimu se Thajsko přesunulo do kategorie demokracie s nedostatky.[56]

Sdružení národů jihovýchodní Asie **(***Association of South East Asian Nations*, ASEAN**)** v roce 2007, jako reakce na kolísavý demokratický stav v zemích jihovýchodní Asie, přijal rozšiřující listinu (*Charter of the Association of Southeast Asia Nations*), ve které se členské státy zavazovaly k dodržování a vzájemné podpoře lidských práv a demokratických hodnot jako jedné z prioritních hodnot instituce. Tato multilaterální organizace však byla postavena na principu nevměšování se do vnitřních záležitostí členských zemí, postrádající funkční prostředky k vymáhání plnění

[53] „Freedom in the World 2009“, https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2009 (staženo 11. 5. 2018)

[54] K porovnání jsem vybrala rok 2006, protože byl poprvé průzkum Democracy Index a rok 2010, který byl nejblíže nástupu prezidenta Obamy do úřadu. The Economist Inteligence Unit v roce 2009 nepublikoval žádná data.

[55] „Democracy index 2006“, The Economist Intelligence Unit, https://www.economist.com/media/pdf/DEMOCRACY_INDEX_2007_v3.pdf (staženo 11. 5. 2018)

[56] „Democracy index 2010“, The Economist Intelligence Unit, https://graphics.eiu.com/PDF/Democracy_Index_2010_web.pdf (staženo 11. 5. 2018).

demokratických závazků podepsané členskými státy. Členové tak mají větší prostor k vlastním interpretacím, obcházení charty a budování „demokratického autoritářství“.[57]

K nestabilní demokratické situaci v jihovýchodní Asii také významně přispívá čínská angažovanost v regionu. ČLR jako jeden z největších investorů a iniciátorů rozvojových projektů v jihovýchodní Asii měla nejprve tolerantní přístup k rozrůstajícím se demokraciím, později se však více zapojovala do vnitřních politických záležitostí místních států a začala ovlivňovat jejich politický vývoj.[58] Prostřednictvím kulturních center začala také šířit svou kulturu a čínský politický model, který se těší narůstající popularitě mezi místními obyvateli především díky navyšující se ekonomické prosperitě ČLR.[59]

5. Případová studie: Myanmar

Od roku 1962 vládla v Myanmaru vojenská junta, která přes půl století udržovala u moci represivní, autoritativní vládu. Tvrdá militantní politika zabraňovala jakékoliv činnosti opozičních stran a potlačovala demokratické projevy civilního obyvatelstva. První záblesk možné změny politického režimu se objevil v roce 1990, kdy se po 30 letech konaly první volby jako reakce na silnou vlnu protestů proti vládnoucí straně generála Ne Wima v roce 1988. Výsledky voleb jednoznačně ukázaly většinovou podporu obyvatelstva opozičnímu hnutí Národní Ligy pro Demokracii (*National League for Democracy*, NLD) s Aun Schan Su Ťij včele. Vojenská vláda však výsledky voleb ignorovala a vojenský režim zůstal nezměněn.

Díky vojenské nadvládě se Myanmar povětšinou nacházel ve značné mezinárodní izolaci, především od demokratického Západu. Izolace byla jedním z důvodů ekonomické zaostalosti, která prohlubovala četné sociální problémy. Sankční politika Spojených států vůči Myanmaru byla poprvé zavedena za prezidenta Reagana na konci 80. let jako odpověď na tvrdé potlačení celostátních protestů vojenskou juntou.

[57] James Gomez, a Robin Ramcharan, “Democracy And Human Rights In Southeast Asia”, *Journal Of Current Southeast Asian Affairs* 33, č. 3 (2014): 4-5, https://journals.sub.uni-hamburg.de/giga/jsaa/article/view/804/805 (staženo 9. 3. 2018).

[58] ČLR představuje důležitého finančního dárce v lokálních rozvojových projektech v zemích jako Myanmar, Kambodža nebo Laos; Joshua Kurlantzick, *Democracy In Retreat: The Revolt Of The Middle Class And The Worldwide Decline Of Representative Government*, (New Haven: Yale University Press, 2013), str. 128.

[59] Gomez a Ramcharan, “Democracy And Human Rights In Southeast Asia”, 14.

Sankce vyjadřovaly nesouhlas s lhostejností vůči lidským právům, občanským svobodám a přehlížení výsledků voleb v roce 1990.[60] Sankční politika představovala pro USA nenákladný nástroj zahraniční politiky k prosazení demokracie a lidský práv. [61]

Prezident Clinton se v jihovýchodní Asii zaměřil na podporu demokracie skrze silný tlak na autoritativní státy, mezi které patřil i Myanmar. Prezident Bush naopak nevěnoval přílišnou pozornost jihovýchodní Asii a předal většinu rozhodnutí do rukou kongresu. Právě Kongres byl hnacím motorem americké sankční politiky vůči Myanmaru na přelomu a začátku 21. století až do nástupu prezidenta Obamy do úřadu.

5.1 Proměna americké politiky k Myanmaru po nástupu prezidenta Obamy

Prezident Barack Obama se po nástupu do prezidentského úřadu v roce 2009 zasadil o změnu americkému přístupu vůči Myanmaru. Uznal, že sankční politika není efektivní prostředek k omezení vojenské nadvlády a nepřináší očekávanou podporu demokratizačních změn. Obamův administrativní tým jako účinnější způsob podpory demokracie začal prosazovat přímé diplomatické dialogy s vysokými politickými představiteli Myanmaru, na téma demokracie a lidských práv v zemi. Během obou úřadů prezidenta Obamy Myanmar navštívily vysoké americké vládní špičky včetně Hillary Clintonové a samotného prezidenta, o kterých se zmíním později.

Myanmar se stal od vyhlášení nové politiky Pivotu jednou z klíčových zemí zahraničního zájmu prezidenta Obamy. Americké národní zájmy v Myanmaru jsou v mnoha ohledech diskutabilní. Myanmar představoval důležitou roli v politice pivotu kvůli svému geografickému umístění. Tato přímořská země je křižovatkou mezi dvěma důležitými strategickými hráči, Indií a Čínou, a představuje důležitý středobod pro socioekonomický vývoj regionu.[62]

Obrovský potenciál vytváří i nedotčená ekonomika a velké množství poměrně nevyužitých nerostných surovin jako ropa, zemní plyn, měď nebo cín. Právě myanmarský trh s 50 milióny obyvatel byl jeden z důvodů, proč americké firmy a

[60] "U.S. Sanctions On Burma", Congressional Research Service. 2012, str. 11-12, https://fas.org/sgp/crs/row/R41336.pdf (staženo 24. 5. 2018).
[61] Priscilla Clapp, *Securing A Democratic Future For Myanmar*, (New York: Council on Foreign Relations, 2016), str. 21.
[62] Clapp, *Securing A Democratic Future For Myanmar*, str. 17.

investoři prosazovali obnovení americko-myanmarských vztahů a uvolnění sankcí. Jako silný zastánce intenzivnější americké diplomacie a zapojení v pevninských státech jihovýchodní Asie vystupoval kongresman James Webb. Jeho argumentem byla dominantní čínská přítomnost, která může zasahovat a nepřímo ovlivňovat americké zájmy v regionu.[63] Myanmar jako soused a velmi blízký partner ČLR představoval strategický začátek k obnově amerického vlivu a možného omezení čínské rozpínavosti v této oblasti.

Velkým ekonomický potenciál Myanmaru z velké části degraduje nerozvinutá infrastruktura, politická nestabilita a vysoká míra korupce, které odrazovaly americké investory od dlouhodobějších závazků. Nenaplněná očekávání se ukázala po uvolnění mezinárodních sankcí při pozdějším otevření myanmarského trhu, kdy se slíbené investice ze strany amerických společnostní mezi lety 2012 až 2014 pohybovaly pouze okolo 250 milionů dolarů.[64] Joshua Kurlantzick také tvrdí, že v jihovýchodní Asii se nacházejí strategičtější a ekonomicky výhodnější partneři pro USA jako je Indonésie nebo Filipíny. Čas vysokých amerických diplomatů věnovaný propagaci Myanmaru a urovnávání vztahů měl být podle Kurlantzicka investován do jiných států, které lépe naplňují americké zájmy v Asii. Kurlantzick se také domnívá, že Obamův tým viděl v Myanmaru vysoký potenciál k demokratické proměně, který by nastavil nový precedent k přesvědčení americké veřejnosti a Kongresu, že americká zahraniční angažovanost je prospěšnější než izolacionismu.[65]

5.2 Role sankcí v myanmarských politických reformách

Rok 2010 započal demokratickou proměnu a první krok nadějné politické reformy v Myanmaru. Vojenská junta předala část své politické moci do rukou civilistů a do úřadu nastoupil nový proreformní prezident Thein Sein. Staronová hlava státu, bývalý vojenský generál kandidující jako civilista, Thein Sein, se vydal cestou normalizace a zavedl řadu reforem, které postupně vymanily Myanmar z mezinárodní

[63] Kurlantzick,"The Pivot In Southeast Asia", str. 5.

[64] V porovnání Spojené státy investovaly desetkrát více s Lucemburskem, státem s okolo 500 tisíci obyvateli; Joshua Kurlantzick, "Why Obama's Courtship Of Myanmar Backfired", *Bloomberg*, 2014, https://www.bloomberg.com/news/articles/2014-11-06/why-obamas-courtship-of-myanmar-backfired (staženo 14. 4. 2018).

[65] Joshua Kurlantzick, "The Pivot In Southeast Asia", str. 5.

izolace. Reformy zavedené novou Stranou svazové soudržnosti a rozvoje (*Union Solidarity and Development Party*, USDP), stranou vytvořenou bývalými členy vojenské junty, zahrnovaly zmírnění cenzury médií, propuštění politických vězňů, výzva politickým exulantům k návratu do vlasti nebo otevírání trhů mezinárodním institucím. Tyto reformy upoutaly pozornost v zahraničí. Překvapivé proměny myanmarské politiky vedly západní demokracie k přehodnocením sankcí a nastolení nového přístupu vůči proměňujícímu se politickému seskupení. Myanmar se během reforem stal otevřenějším pro zahraniční média, akademiky, podnikatele a humanitární pracovníky. Thein Sein také začal dialog s opozičním leaderem NLD Aun Schan Su Ťij, kterou uvolnil z několikaletého domácího vězení. Su Ťij novou spolupráci s prezidentem uvítala a sama uvedla, že záměry těchto reforem jsou nefalšované.[66] V USA tento krok k demokracii povzbudil tým prezidenta Obamy k intenzivnější spolupráci s myanmarskou vládou a obnovení důrazu na demokratickou asistenci. Ministryně zahraničí Hilary Clintonová a prezident Obama zahájili větší propagaci americko-myanmarské spolupráce v Kongresu.

Nečekané reformy rozproudily spekulace o možných příčinách této změny. Objevila se i otázka, zda sankce jako prostředek zahraniční politiky a jeden z nástrojů šíření demokracie, mohly být hnacím motorem pro myanmarské reformy. Sankce zaměřené na obchodní a finanční sféru ekonomiky trvaly několik desetiletí a měly za cíl omezení moci vojenské junty a nastartování demokratizačního procesu.

Izolace Myanmaru od západních demokratických velmocí nicméně neměla přímé dopady na vysoké vojenské velitele, a zároveň nezabránila ani jeho ekonomickému růstu. I přes komplexní a individuálně zaměřené sankce na vysoké vládnoucí představitele Myanmaru byl zaznamenán v roce 2011 ekonomický růst 5,5 %.[67] Prostor pro jiné zahraniční partnery, který vytvářela sankční politika západních velmocí, využily asijské státy. Obchodní partneři nehledící na demokratické hodnoty či dodržování lidských práv spíše zohledňovali potenciál svého obchodního partnera a výhody, které jim hospodářská spolupráce může přinést. Singapur, Thajsko, Čína a

[66] Joshua Kurlantzick, "Myanmar's Elections: Is Reform Real?", Council On Foreign Relations, 2012, https://www.cfr.org/expert-brief/myanmars-elections-reform-real (staženo 15. 4. 2018).
[67] Jonah Fisher, "Did Economic Sanctions Play A Role In Burma's Reform?", *Bbc*, 2012, https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-17781745 (staženo 11. 4. 2018).

Indie navázaly velice výnosné obchodní vztahy s myanmarskou armádou. Například velký podíl thajské spotřeby zemního plynu a elektřiny z hydroelektráren byl naplněn právě z myanmarských zdrojů.[68]

Podle Jonaha Fishera byly dopady sankcí očividné spíše na životní situaci obyvatel Myanmaru a to především nejchudších vrstev. Sankce omezily přístup velké části sociálně slabých vrstev obyvatel ke zdravotnickým a vzdělávacím zařízením, čímž podnítily silné nepokoje.[69] Myanmar díky omezením prohluboval svou závislost na ČLR. Nekalé čínské praktiky, využívání myanmarských nerostných surovin a ekonomického potenciálu pro své národní zájmy bez ohledu na lokální dopad, vzbuzoval hlasité protesty a nesouhlas mezi místním obyvatelstvem.[70] Demonstrace a tlak obyvatelstva vedl vojenskou vládu nejprve ke zrušení projektu výstavby přehrady na severu Myanmaru, symbolu korupce a myanmarských úzkých závazků s Čínou. Později vojenská vláda přistoupila k reformnímu procesu, který vedl k odpoutání zahraniční politiky od čínského vlivu.[71] Hilary Clintonová také tvrdí, že reformní směr měl vojenským představitelům uvolnit prostor k obnově vztahů s USA a tím i zisk nových investic. Podle jejího názoru se USA pokusily o politický krok s nadějí, že nové zahraniční investice podpoří popularitu vojenské USPD.[72]

5.3 Poreformní americko-myanmarské vztahy

Liberalizace myanmarské politiky ještě více upoutala pozornost amerických vládních špiček. Po nástinu nového směru zahraniční politiky USA vůči jihovýchodní Asii v říjnu 2011, se o měsíc později vydala Hilary Clintonová na diplomatickou návštěvu Myanmaru. Cesta ministryně zahraničí do Myanmaru byla první od návštěvy Johna F. Dullese v roce 1955 a představovala jeden ze zlomových bodů v americko-

[68] Pauline Chiou, "Analysis: Why Sanctions Aren't Working In Myanmar", *CNN*, 2009, http://edition.cnn.com/2009/WORLD/asiapcf/07/02/myanmar.sanctions/index.html (staženo 20. 4. 2018).
[69] Fisher, "Did Economic Sanctions Play A Role In Burma's Reform?".
[70] Geoffrey Macdonald,"When Does Us Democracy Promotion Work? Evidence From Burma", Center For The National Interest, 2016, str. 27, https://187ock2y3ejr34z8752m6ize-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2016/10/Macdonald-Geoffrey-Official-1.pdf (staženo 12. 4. 2018).
[71] Max Fisher,"Why Should The U.s. Care About Burma?", *The Atlantic*, 2011, https://www.theatlantic.com/international/archive/2011/11/why-should-the-us-care-about-burma/248721/ (staženo 11. 4. 2018).

myanmarských vztazích. Kromě osobních návštěv opoziční představitelky Aun Schan Su Ťij a prezidenta Thein Seinema, Clintonová také oznámila plánovanou americkou podporu nové demokracie. Rozvoj vzájemné spolupráce představovaly rozvojové projekty, výměnné studijní pobytů pobyty nebo program na podporu obětí vnitrostátního konfliktu. [73]

Další posun v americko-myanmarských vztazích přinesly doplňující volby v dubnu 2012. Politické strany se v parlamentních volbách utkaly o 45 volných křesel.[74] Konání voleb s velkým očekáváním sledovaly západní demokracie, které věřily v další demokratický posun prostřednictvím vysokého voličského zisku NLD. Prodemokratická opoziční strana získala drtivou většinu křesel oproti 2 křeslům vojenské USDP. V porovnání s volbami v roce 2010 byl zaznamenán jednoznačný demokratický posun, avšak podle Společnosti Národů volby dostatečně nenaplnily předem stanovená kritéria.[75] Výsledek voleb otevřel cestu myanmarským reforem směrem k demokracii, ale také potvrdil dlouhou cestu k upevnění demokratických hodnot.

Výsledky voleb ujistily Spojené Státy v nástupu Myanmaru na demokratickou cestu. Spolu s gratulací prezidenta Obamy k výsledkům voleb USA v následujících dnech oznámily nový přístup Bílého domu k Myanmaru. K navození plnohodnotných diplomatických vztahů prezident Obama jmenoval, jako prvního plnohodnotného ambasadora USA v Myanmaru od roku 1990, Derecka Mitchella.[76] Byla také znovuobnovena oficiální americká zahraniční mise v Myanmaru a velká část amerických sankcí byla zmírněna, některé byly přímo zrušeny. [77]

Dalším důležitým posunem ve vzájemných vztazích a vytvořením prostoru pro demokratickou podporu ze strany USA bylo obnovení mise Agentury Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj (*United States Agency for International*

---

[72] Joshua Kurlantzick, "How Big A Success Is The Democratic Revolution In Burma?", *Washington Monthly*, 2016, https://washingtonmonthly.com/magazine/maraprmay-2016/how-big-a-success-is-the-democratic-revolution-in-burma/ (staženo 11. 4. 2018).

[73] "U.S. Sanctions On Burma", Congressional Research Service. 2012, str. 5.

[74] Kurlantzick, "Myanmar's Elections: Is Reform Real?".

[75] „U.S. Sanctions On Burma", str. 5.

[76] Macdonald,"When Does Us Democracy Promotion Work? Evidence From Burma", str. 22.

[77] Americká vláda zrušila zákaz dovozu výrobků z Myanmaru (s výjimkou drahých kamenů) a zároveň povolila investice amerických společností; Kurlantzick, "The Pivot In Southeast Asia", 2015, str. 6.

Development, USAID) a to poprvé od jejího zrušení v Myanmaru v roce 1989.[78] USAID od uvedení do úřadu v roce 2012 disponovalo s poměrně omezeným polem působnosti, zaměřilo se pouze na humanitární oblast a podporu neziskového sektoru.[79] I přesto se USAID od roku 2012 angažovala ve 34 demokratických projektech k prohloubení a trvalé demokratické změně skrze posílení občanské společnosti a rozšíření působnosti demokratických institucí.[80] Ředitel USAID Rajih Shah v rozhovoru pro *Reuters* uvedl, že je povzbuzen širokou mezinárodní podporou k rozvoji demokratických norem od otevření myanmarské politiky. Podle něj byl zahájen efektivní dialog mezi vládou a zahraničními neziskovými institucemi v oblastech dalších možných reforem.[81]

Po poměrně rychlém uvolnění přístupu demokratických států vůči politické liberalizaci v Myanmaru se objevila také kritika tohoto přístupu a přílišného optimismu. Západní vlády podle kritiků postupovaly v mírnění svých sankcí příliš rychle, ačkoliv Myanmar se stále nacházel v nestabilní politické situaci. Od roku 2013 neprobíhaly žádné další politické reformy, armádní složky byly nadále výraznou částí myanmarské vlády a kontrolovaly velkou část parlamentu a jiných vládních institucí. Nepozměněná ústava z roku 2008 stále zajišťovala 25 % parlamentních křesel pro členy armády. Nevládní organizace Human Rights Watch ve své zprávě o etnickém konfliktu v Rakhinském státě z roku 2013 uvedla, že vláda prezidenta Thein Seina pouze minimálně zasáhla, neučinila žádné preventivní kroky k předcházení již dlouho předpovídaného konfliktu a policejní i vojenské vládní složky v oblasti selhaly.[82]

5.4 Volby 2015

Důležitým milníkem v Myanmarské historii a cestě za demokracií byl rok 2015, kdy se konaly první celonárodní volby od roku 1990. Ačkoliv se očekávalo drtivé vítezství NLD, panovaly zde obavy z nelegálních postupů USPD. Mezinárodní i místní

[78] Macdonald,"When Does Us Democracy Promotion Work?", str. 22.
[79] Clapp, *Securing A Democratic Future For Myanmar*, str. 20.
[80] "U.S. Democracy Assistance In Burma", U.S. Government Accountability Office, 2017, https://www.gao.gov/assets/690/686271.pdf (staženo 11. 5. 2018).
[81] Paul Eckert, "Usaid Optimistic On Myanmar Work, But Firm On Terms", *Reuters*, 2013, https://www.reuters.com/article/us-usa-myanmar-usaid/usaid-optimistic-on-myanmar-work-but-firm-on-terms-idUSBRE92704120130308 (staženo 20. 4. 2018).

[82] "All You Can Do Is Pray", Human Rights Watch, 2013, https://www.hrw.org/report/2013/04/22/all-you-can-do-pray/crimes-against-humanity-and-ethnic-cleansing-rohingya-muslims (staženo 24. 5. 2018).

pozorovatelé předvolebního dění se obávali záměrného oslabování opozice, manipulace výsledků ve prospěch USPD nebo zastrašování voličů vznikajícími polovojenskými skupinami.[83] Listopadové volby však bez komplikací potvrdily očekávaný zisk 86 % křesel pro NLD v národním parlamentu.

Výsledky voleb odstartovaly vlnu oslav u místních obyvatel a stejnou vlnu nadšení i v zahraničí. Prodemokratická vláda ihned po volbách začala uplatňovat své předvolební sliby do praxe. V dubnu 2016 NLD propustila politické vězně a oznámila plány na uvolnění svobody slova a snížení cenzury médií. Oproti předchozímu vedení nové politické špičky reprezentují širší etnické spektrum obyvatel než tomu během vlády vojenské junty. Zasadily se i o redukci státního rozpočtu a boji proti korupci v politice.[84]

Volební úspěch NLD sice posunul Myanmar o krok dál v cestě k demokracii a potvrdil opravdovost politických reforem, nicméně nově formující se vláda stále představovala svá úskalí. Prodemokratická vláda hned o počátku byla vystavena velkému tlaku očekávání na další reformy, zlepšení ekonomické a sociální situace v zemi. Členové vlády však neměli dostatečné zkušenosti s vysokou politikou a u některých ministrů vznikla podezření, že jejich akademické tituly jsou falešné.[85]

Zisk většiny vládních křesel ve volbách přineslo NLD možnost nominovat a zvolit nového myanmarského prezidenta, kterým se stal U Htin Kyaw, blízký spolupracovník Su Ťij. I přes omezení, která Aun Schan Su Ťij odebíralo šance stát se myanmarskou prezidentkou, předsedkyně strany slíbila úzkou spolupráci s prezidentem a vysokou vládní pozici, která ji zajistí efektivně vládnout.[86] Nominace nejznámější

[83] Joshua Kurlantzick,"Obama Prepares To Travel To Myanmar At A Critical Time", Council On Foreign Relations, 2014, https://www.cfr.org/blog/obama-prepares-travel-myanmar-critical-time
[84] Priscilla Clapp, "What To Expect In Myanmar", Council On Foreign Relations, 2016, https://www.cfr.org/conference-calls/what-expect-myanmar (staženo 25. 5. 2018)
[85] Wai Moe, a Austin Ramzy, "Myanmar Approves Cabinet Nominees, But Some Face Questions Over Credentials", *The New York Times*, 2016, https://www.nytimes.com/2016/03/25/world/asia/myanmar-cabinet-nominees.html?_r=0 (staženo 12. 4. 2018).
[86] Myanmarská ústava nedovoluje, aby prezident měl rodinné příslušníky se zahraničním občanstvím. Aun Schan Su Ťij měla britského manžela a oba její synové mají britské občanství – tento krok vojenské junty měl zabránit prohlubování vlivu NLD; Wai Moe and Austin Ramzy, "Myanmar Lawmakers Name Htin Kyaw President, Affirming Civilian Rule", *The New York Times*, 2016,

politički v Myanmaru na čtyři ministerská křesla v kombinaci s pasivitou ostatních ministrů budily určité otázky nad možným zneužitím dominance Su Ťij ve vládě. Další obavy z politického vývoje přinesl nejasný ekonomický plán pro nadcházející období a také odměřenost NLD ke konfliktu v Rakhinském státě. Nové vládní špičky se minimálně vyjadřovaly k sociální situaci, v ústraní vyjednávaly s budhistickými extrémisty a samotná Su Ťij napomenula média, aby nezveličovala místní nepokoje.[87]

Závěr

Prezident Baracka Obama na počátku svého prvního prezidentského období přistupoval k americkému šíření demokracie s velkou opatrností, neboť role Spojených států jako podporovatele globálního podporovatele značně ztratila důvěru západních států během úřadu prezidenta George W. Bushe. Prezidenta Obama se rozhodl pro mírnější rétoriku v podpoře demokracie a obnovení vzájemných dialogů s nedemokratickými státy, které měly vytvořit důvěrnou spolupráci umožňující poukázání na stav lidských práv a svobod nebo demokracie.

Politika návratu do Asie patřila mezi výrazné zahraniční iniciativy Obamovy administrativy, ve které se také uplatňovala strategie zintenzivnění diplomatických vztahů. Staronové spíše než nové zahraničněpolitické směřování, orientující USA více na jihovýchodní Asii, bylo reakcí na vzestupu významu především zemí východní a jihovýchodní Asie. Návrat do Asie měl upevnit postavení Washingtonu v této oblasti, významné jak po ekonomické i bezpečnostní stránce. Politika návratu do Asie se skládala z několika pilířů podporující stabilitu regionu a zajišťující postavení Spojených států jako angažovaného partnera. Práce zkoumala především tu část této politiky, která se zaměřovala na podporu demokracie v regionu.

Výsledek politiky návratu do Asie a její podpory demokracie není jednoznačný. Prezident Obama se zasadil o proměnu několika bilaterálních vztahů v jihovýchodní Asii, které byly dlouhá léta zanedbávány. Mezi ně patří například obnovení spolupráce

---

https://www.nytimes.com/2016/03/16/world/asia/myanmar-president-htin-kyaw-elected.html?action=click&module=RelatedCoverage&pgtype=Article®ion=Footer (staženo 23. 5. 2018).

[87] Joshua Kurlantzick,"Troubling Early Signs In Myanmar'S New Government", Counsel On Foreign Relations, 2016, https://www.cfr.org/blog/troubling-early-signs-myanmars-new-government (staženo 25. 5. 2018)

s Vietnamem, umožňující větší prostor pro otevřené dialogy a tlak na dodržování občanských práv a svobod. Nicméně v průběhu jeho druhého prezidentského úřadu byly přes americké snahy viditelná klesající podpora demokracie v jihovýchodní Asii. Dobrým příkladem je Thajsko. V roce 2014 zde proběhl vojenský puč, který ovlivnil tamější křehkou demokracii a narušil tak do té doby poměrně těsné americko-thajské spojenectví.

V případové studii, zabývající se myanmarskou politickou proměnou a jejího dopadu na americko-myanmarské vztahy, lze demonstrovat, že za jednotlivými politickými reformami se nemusí skrývat čirá vůle po demokratické transformaci. Spojené státy v Myanmaru uviděly prostor pro intenzivnější americkou angažovanost, která by mohla přinést pozitivní výsledky a přispět tím k znovuobnovení ztracené důvěry v americkou podporu demokracie. Příliš rychlé zmírnění sankcí, finanční podpora a normalizace vztahů však působila spíše jako úspěšný tah vojenské junty, která získala za menší ústupky dlouho potřebné západní investice a finanční podporu a přitom si stále udržela svůj vládní vliv. Od první vlny reforem od roku 2011 do roku 2015 se neuskutečnily žádné jiné politické změny, dokonce se objevovaly další zprávy o omezování občanských svobod a represi menšin. Vítězné volby v roce 2015 pro NLD znovuobnovily demokratické naděje a význam uskutečněných reforem, avšak vytváření nové myanmarské vlády včele s Aun Schan Su Kyi také představovala značná úskalí na myanmarské demokratické cestě. Spojeným státům se tedy značná očekávání od amerických investic a vynaloženého diplomatického úsilí zcela nenaplnily. Normalizace americko-myanmarských vztahů však stále spadají mezi významné úspěchy politiky návratu do Asie.

Práce celkově argumentuje, že působení a vynaložené úsilí Spojených států ve sledovaném období nemělo zásadní vliv v podpoře demokratického vývoje ve sledovaném regionu a obzvláště v Myanmaru, do něhož Spojené státy vkládaly jedny z největších nadějí. Na druhou stranu i přes vývoj v některých zemích, jenž byl příznivý pro nedemokratické síly v některých zemích (např. Thajsko) USA k tomuto přistupovaly pragmaticky a upřednostnily udržení existujících svazků před protěžováním demokratických hodnot za každou cenu.

Summary

President Barack Obama during his presidency decided for a shift in American foreign policy. The United States lost its trust from other countries as a promoter of democracy among other nations due to its previous approach towards promoting democracy by Obama´s predecessor George W. Bush. President Obama wanted to restore and renew a picture of the USA as a promoter of democracy and decided to do so through dialogues and concentrated cooperation even with non-democratic countries.

Pivot to Asia, the foreign policy concept during Obama´s second term turned American attention towards the Asia-Pacific, specifically Southeast Asia countries. This thesis focused on one of the central pillars of the concept, which is the support of democracy in the Southeast Asia region by the USA. The Obama administration committed to strengthening the American presence in the region, promoting and assisting in democratic growth. The outcome of Pivot to Asia is mixed. On one hand, President Obama and his team normalized several bilateral relations that were ignored or damaged by previous administrations, for example Vietnam. On the other hand, throughout Obama´s second term, there were obvious signs of democratic backsliding that also effected American cooperation with local countries, as in the case of Thailand and its military coup in 2014.

In 2011, Myanmar underwent major political reforms that first sparked hope for a democratic transition. The United States saw in Myanmar a promising opportunity to assist in the democratic transition and therefore create a new prospect of the promotion of democracy. Nevertheless, Myanmar´s military junta did not give all the power to opposition leaders for a few years to follow and even further repressed civilians. Even after the victory of democratic opposition in the 2015 elections, other obstacles appeared while creating a new democratic government. Despite reduced sanctions, financial aid and focused investments in diplomacy, the United States did not succeed in their democracy assistance.

Použitá literatura

Knihy

Clapp, Priscilla, *Securing A Democratic Future For Myanmar*, (New York, NY: Council on Foreign Relations, 2016), 45 stran.

Cox, Michael, G. John Inoguchi, a Takashi, eds, *American Democracy Promotion: Impulses, Strategies, And Impacts*, (New York: Oxford University Press, 2000), 353 stran.

Ignatieff, Michael, ed., *American Exceptionalism and Human Rights*, (Princeton: Princeton University Press, 2005), 368 stran.

Kurlantzick, Joshua, *Democracy In Retreat: The Revolt Of The Middle Class And The Worldwide Decline Of Representative Government*, (New Haven: Yale University Press, 2013), 287 stran.

Lake, Anthony, *From Containment To Enlargement : Remarks Of Anthony Lake*., Johns Hopkins University, 1993, https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015051567645 (staženo 18. 2. 2018).

Novinové články

Brooks, Karen, "Thailand's Democratic Erosion", Council On Foreign Relations, 2016, https://www.cfr.org/interview/thailands-democratic-erosion (staženo 13. 3. 2018).

Clapp, Priscilla, "What To Expect In Myanmar", Council On Foreign Relations, 2016, https://www.cfr.org/conference-calls/what-expect-myanmar (staženo 25. 5. 2018).

Clinton, Hillary, "America's Pacific Century". *Foreign Policy*, 2011, http://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/ (staženo 17. 3. 2018).

Eckert, Paul, "Usaid Optimistic On Myanmar Work, But Firm On Terms", *Reuters*, 2013, https://www.reuters.com/article/us-usa-myanmar-usaid/usaid-optimistic-on-myanmar-work-but-firm-on-terms-idUSBRE92704120130308 (staženo 20. 4. 2018).

Fisher, Max, "Why Should The U.s. Care About Burma?", *Atlantic*, 2011, https://www.theatlantic.com/international/archive/2011/11/why-should-the-us-care-about-burma/248721/ (staženo 11. 4. 2018).

Fisher, Jonah,"Did Economic Sanctions Play A Role In Burma's Reform?", *BBC*, 2012, https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-17781745 (staženo 11. 4. 2018).

Fuchs Michael, "Obama's Asia Pivot Has Been A Historic Success", *The New Republic*, 2016, https://newrepublic.com/article/136432/obamas-asia-pivot-historic-success (staženo 11.4. 2018).

Gomez, James, a Robin Ramcharan, "Democracy And Human Rights In Southeast Asia", *Journal Of Current Southeast Asian Affairs* 33, č. 3 (2014): 3-17, https://journals.sub.uni-hamburg.de/giga/jsaa/article/view/804/805 (staženo 9. 3. 2018).

Chiou, Pauline, "Analysis: Why Sanctions Aren't Working In Myanmar", *CNN*, 2009, http://edition.cnn.com/2009/WORLD/asiapcf/07/02/myanmar.sanctions/index.html (staženo 20. 4. 2018).

Kurlantzick, Joshua, "How Big A Success Is The Democratic Revolution In Burma?",*Washington Monthly*, 2016, https://washingtonmonthly.com/magazine/maraprmay-2016/how-big-a-success-is-the-democratic-revolution-in-burma/ (staženo 11. 4. 2018).

Kurlantzick, Joshua,"Troubling Early Signs In Myanmar's New Government", Council On Foreign Relations, 2016, https://www.cfr.org/blog/troubling-early-signs-myanmars-new-government (staženo 25. 5. 2018).

Kurlantzick, Joshua, "Why Obama's Courtship Of Myanmar Backfired", *Bloomberg,* 2014*,* https://www.bloomberg.com/news/articles/2014-11-06/why-obamas-courtship-of-myanmar-backfired (staženo 14. 4. 2018).
McFaul, Michael, "Democracy Promotion As A World View", *The Washington Quarterly* 28, č. 1 (2004): 147-163, https://www.boell.de/sites/default/files/assets/boell.de/images/download_de/demokratie/Democracy_promotion_McFaul_2004_en.pdf (staženo 18. 2. 2018).
Moe, Wai, a Austin Ramzy, "Myanmar Approves Cabinet Nominees, But Some Face Questions Over Credentials", *The New York Times*, 2016, https://www.nytimes.com/2016/03/25/world/asia/myanmar-cabinet-nominees.html?_r=0 (staženo 12. 4. 2018).
Moe, Wai and Austin Ramzy, "Myanmar Lawmakers Name Htin Kyaw President, Affirming Civilian Rule", *The New York Times*, 2016, https://www.nytimes.com/2016/03/16/world/asia/myanmar-president-htin-kyaw-elected.html?action=click&module=RelatedCoverage&pgtype=Article®ion=Footer (staženo 23. 5. 2018).
Nguen, Hang, "The Obama Administration And Southeast Asia: Dynamics Of A New Engagement", *Indian Journal Of Asian Affairs* 29, č. 1/2 (2016): 39-56, www.jstor.org/stable/44123128 (staženo 20.3. 2018).
Rieffer, Barbara, a Kristian Mercer, "Us Democracy Promotion: The Clinton And Bush Administrations", *Global Society* 19, č. 4(2005): 386-408, https://doi.org/10.1080/13600820500242654 (staženo 18. 2. 2018).

Studie

Bibbins Sedaca, Nicole a Nicolas Bouchet, "Holding Steady? US Democracy Promotion In A Changing World", Chanthamhouse, 2014, https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/home/chatham/public_html/sites/default/files/170214DemocracyPromotion.pdf (staženo 10. 2. 2018).
Campbell, Kurt, a Brian Andrews, "Explaining The Us 'Pivot' To Asia", Chatham House, 2013, http://www20.iadb.org/intal/catalogo/PE/2013/12829.pdf (staženo 10. 2. 2018).
Carothers, Thomas, "Democracy Policy Under Obama: Revitalization Or Retreat? ", Carnegie Endowment for International Peace, 2012, http://carnegieendowment.org/files/Democracy_Under_Obama_Full_Text.pdf (staženo 10. 2. 2018).
Carothers, Thomas, "The Clinton Record On Democracy Promotion", The Carnegie Endowment for International Peace, 2000, http://carnegieendowment.org/2000/09/12/clinton-record-on-democracy-promotion-pub-442 (staženo 8. 2. 2018).
Carothers, Thomas, "U.S. Democracy Promotion During And After Bush", Carnegie Endowment for International Peace, 2007, http://carnegieendowment.org/2007/09/05/u.s.-democracy-promotion-during-and-after-bush-pub-19549 (staženo 8. 2. 2018).
Kurlantzick, Joshua, "Myanmar's Elections: Is Reform Real?", The Council On Foreign Relations, 2012, https://www.cfr.org/expert-brief/myanmars-elections-reform-real (staženo 15. 4. 2018).
Kurlantzick, Joshua, "Southeast Asia´s Regression From Democracy And Its Implications", The Council on Foreign Relations, 2014, https://www.cfr.org/report/southeast-asias-regression-democracy-and-its-implications (staženo 29. 3. 2018).

Kurlantzick, Joshua, “The Pivot In Southeast Asia”, The Council On Foreign Relations, 2015, https://www.cfr.org/report/pivot-southeast-asia (staženo 1. 4. 2018).
Kurlantzick, Joshua, “Troubling Early Signs In Myanmar’s New Government”, The Council On Foreign Relations, 2016, https://www.cfr.org/blog/troubling-early-signs-myanmars-new-government (staženo 14. 4. 2018).
Macdonald, Geoffrey, “When Does Us Democracy Promotion Work? Evidence From Burma”, Center For The National Interest, 2016, https://187ock2y3ejr34z8752m6ize-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2016/10/Macdonald-Geoffrey-Official-1.pdf (staženo 12. 4. 2018).
Slantchev, Branislav, U.S. Foreign Policy: Democratic Enlargement, 2016, https://pdfs.semanticscholar.org/8bdc/85d993f5a731821cace50cef4cff4fbe430d.pdf (staženo 18. 2. 2018).

Webové stránky

“All You Can Do Is Pray”, Human Rights Watch. https://www.hrw.org/report/2013/04/22/all-you-can-do-pray/crimes-against-humanity-and-ethnic-cleansing-rohingya-muslims (staženo 24. 5. 2018).
“Bush's Inauguration Speech”, Guardian, https://www.theguardian.com/world/2005/jan/20/uselections2004.usa (staženo 15. 3. 2018).
„Democracy index 2006“, The Economist Intelligence Unit, https://www.economist.com/media/pdf/DEMOCRACY_INDEX_2007_v3.pdf (staženo 11. 5. 2018).
„Democracy index 2010“, The Economist Intelligence Unit, https://graphics.eiu.com/PDF/Democracy_Index_2010_web.pdf (staženo 11. 5. 2018)
„Freedom in the World 2001“, Freedom House, https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2001 (staženo 11. 5. 2018).
„Freedom in the World 2009“, Freedom House, https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2009 (staženo 11. 5. 2018).
“January 25, 1994: State Of The Union Address”, Miller Center, https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-25-1994-state-union-address (staženo 15. 3. 2018).
“John Winthrop´s City Upon Hill”, The Gilder Lehrman Institute Of American History, https://www.gilderlehrman.org/sites/default/files/inline-pdfs/Winthrop%27s%20City%20upon%20a%20Hill.pdf (staženo 1. 3. 2018).
“Presidential And Secretaries Travels Abroad: Hillary Rodham Clinton”, Department Of State, The United States Of America: Office Of The Historian, https://history.state.gov/departmenthistory/travels/secretary/clinton-hillary-rodham (staženo 16. 5. 2018).
“Text Of President Bush's 2004 State Of The Union Address”, The Washington Post, http://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/transcripts/bushtext_012004.html (staženo 15. 3. 2018).
“U.S. Democracy Assistance In Burma”,U.S. Government Accountability Office, https://www.gao.gov/assets/690/686271.pdf (staženo 11. 5. 2018).
“U.S. Sanctions On Burma”, Congressional Research Service, https://fas.org/sgp/crs/row/R41336.pdf (staženo 24. 5. 2018).